

Kære kommuner: Bibliotekerne er en del af svaret på tidens udfordringer

Jakob Engel-Schmidt, kulturminister og Paw Østergaard Jensen, forperson for Danmarks Biblioteksforening

Det ikke er en nem opgave som landets kommunalbestyrelser står overfor, når der de kommende måneder skal findes penge til stigende velfærdsudgifter. På trods af det, har vi alligevel en klar appel: Besparelser på bibliotekerne er en kortsigtet beslutning med skadelige konsekvenser. For vi er overbeviste om, at bibliotekerne tværtimod er en del af svaret på nogle af tidens mest centrale udfordringer.

Lad os bare nævne fire store udfordringer, hvor bibliotekerne er en del af løsningen:

For det første ser vi en alarmerende udvikling blandt vores børn og unge, hvor alt for mange mistrives og har ondt i livet. Årsagerne er komplekse, men vi er ikke i tvivl om en del af udfordringen handler om, at for mange børn og unge bruger for meget tid alene bag en skærm og for lidt tid ude sammen med andre i fysiske fællesskaber. Samtidig oplever for mange unge et stort forventningspres og mangler den indre robusthed til at stå imod samfundets, forældrenes og egne forventninger.

Hvis vi skal trivselskrisen blandt børn og unge til livs kan det lokale bibliotek spille en afgørende rolle på særligt to måder. For det første kan kultur og litteratur være med til at skabe refleksion og forankring i tilværelsen. Der er ikke noget som en god bog til at holde et spejl op og hjælpe til tanker og overvejelser om, hvad der er vigtigt i tilværelsen og hvilket menneske man gerne vil være i verden. Det kan bidrage til at styrke den indre robusthed, som mange børn og unge mangler til at navigere i en kompleks og digital verden, hvor forventningerne er store. For det andet kan et lokalt bibliotek med politisk opbakning og resurser være en fantastisk ramme om de lokale fællesskaber, der kan give tryghed og relationer. De steder, hvor biblioteket tænkes ind i større hele, lykkes det at gøre biblioteket til et samlingssted for lokalsamfund, foreningsliv og civilsamfund.

For det andet, er vores demokrati og demokratiske samtale i disse år alvorligt truet af en stigende polarisering og mistillid, hvor populisme, ekkokamre og en stadig mere hadsk tone udfordrer den fælles, demokratiske, oplyste samtale om samfundets væsentligste udfordringer.

Man skal ikke have fulgt meget med for at kunne konstatere, at den demokratiske samtale vel egentligt trænger til kunstigt åndedræt. Hvis ikke vi vil overlade det til tech-giganternes algoritmer at definere rammerne for den demokratiske samtale og debat kræver det, at vi opfinder nye måder at mødes i fælles og civiliseret samtale om både de store og små udfordringer, som vores samfund og lokalområde står overfor. Her kan bibliotekerne være rammen om de fysiske møder og samtaler, som er så afgørende for et levedygtigt demokrati. Hvis man fra kommunernes side vil prioritere det, kan bibliotekerne hjælpe med at genoplive den lokale demokratiske samtale og skabe nye rum for at mødes til debat, oplysning og samtale.

For det tredje bliver klimaudfordringernes betydning for vores verden og leveform kun mere tydelig for hvert år der går. Det er den enkeltstående største udfordring for menneskeheden og det kræver nye veje og handlinger overalt i samfundet. Også i det nære, hvor borgerne skal tage et ansvar for en mere bæredygtig livsform.

Klimakrisen bliver ikke løst hvis det overlades til den enkelte selv at finde vejen, men hvis vi skal i mål med vores klimamålsætninger og den grønne omstilling kræver det, at borgerne er med til at ændre den måde vi lever og forbruger på. Mange biblioteker er allerede i dag, med afsæt i verdensmålene, i gang med at gøre borgere til aktive forandringsagenter i deres samfund. Potentialet er stort, hvis man i den enkelte kommune tænker biblioteket ind i de grønne strategier som samlingssted for borgernes klimahandling.

For det fjerde og sidste, ser vi en bekymrende udvikling i børn og unges læsning og læselyst. Læsning er både en afgørende kompetence for at kunne begå sig i samfundet og arbejdslivet, men er også en dør ind til fordybelse, inspiration, læring og refleksion. Men bøgerne har svære vilkår i konkurrencen med skærmenes hurtige dopamin-fix, hvis ikke vi som samfund sætter ind på, at denne generation ikke skal blive den sidste generation, der formår og har lyst til at sætte sig ned og læse en bog.

Biblioteker i dag er meget andet end udlån og returnering af bøger. Men bøgerne og litteraturen er stadig kernen i ethvert bibliotek. Hver eneste dag, rundt omkring i landet er bibliotekerne og medarbejderne med til at åbne døren ind til bøgernes magiske verden for flere borgere. Med de rette resurser, kan der gøres endnu mere. Særligt i forhold til børn og unge og deres nedadgående læsning og læselyst. Strategiske samarbejder med daginstitutioner, skoler og forældre om læsning. Aktiviteter målrettet børn fra hjem uden bogreol. Opsøgende arbejde med at få bøgerne ud til alle børn og unge i enhver af kommunens afkroge. Mulighederne er mange og potentialet til at knække kurven er stort, men det kræver politisk vilje og opbakning, hvis det lokale bibliotek skal lykkes med opgaven.

Fælles for de fire store samfundsudfordringer er, at bibliotekerne er en del af løsningen. Men det kræver, at landets kommuner ser det store potentiale som deres lokale bibliotek rummer – og ikke lader sig friste af kortsigtede besparelser. Folkebibliotekerne er landets mest besøgte kulturinstitution og rummer i den grad potentialet for at være en del af løsningen på de oplistede udfordringer.

Vi er ikke i tvivl. Når en kommune bruger penge på de lokale biblioteker, er det en investering i borgernes dannelse, den åndelige velfærd og det bidrager til løsningerne på den voksende mistrivsel, den demokratiske samtales polarisering, ligesom det rummer potentialet for at styrke borgernes involvering i klimasagen og til at knække kurven med børn og unges læsning. Men det er en politisk prioritering – og et politisk valg.

Adgangen til aktuelle, spændende og engagerende biblioteksmiljøer er desværre blevet endnu en ulighedsskabende faktor på tværs af landet, for der er markante forskelle på hvordan

kommunerne har prioriteret. Alt for mange steder har vi over de seneste år set besparelser og lukninger af de lokale biblioteker. Det er den forkerte vej at gå.

Derfor, kære kommunalbestyrelser, denne kærlige opfordring: Se Bibliotekerne som en investering i at løse jeres udfordringer. Det er ikke en omkostningsfri besparelse. Tværtimod er det lokale folkebiblioteket en af de vigtigste lokale institutioner for demokrati og dannelse.